

Høringsnotat

Lovavdelingen

Dato: 24. mars 2020

Saksnr: 20/1391

Høringsfrist: 25. mars 2020 kl. 14.00

HØRING – MIDLERTIDIG FORSKRIFT OM FORENKLINGER OG TILTAK INNENFOR JUSTISSEKTOREN FOR Å AVHJELPE KONSEKVENSER AV UTBRUDD AV COVID-19

Innhold

1	Bakgrunnen for forslaget.....	1
2	Fjernmøter og fjernavhør i domstolene.....	3
2.1	Gjeldende rett.....	3
2.2	Departementets forslag.....	4
3	Skriftlig behandling i domstolene.....	5
3.1	Gjeldende rett.....	5
3.2	Departementets vurdering.....	6
4	Signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser mv.	8
4.1	Signaturløsninger og avsigelse av avgjørelser i domstolene	8
4.2	Signaturløsninger i politiet.....	10
5	Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat.....	10
6	Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra utlandet	11
7	Økonomiske og administrative konsekvenser	12
8	Merknader til de enkelte bestemmelsene	12

1 Bakgrunnen for forslaget

Domstolene, politiet og påtalemyndigheten har innrettet virksomheten sin med tanke på å redusere risiko for spredning av Covid-19 i tråd med forskrifter, tiltak og anbefalinger fra myndighetene. Dette gjelder blant annet karantene- og isolasjonsplikt, tilrådinger om å unngå personlig kontakt, begrense reisevirksomhet, og om å ta hensyn til særlig risikoutsatte grupper. Overholdelse av disse tiltakene gjør det vanskelig å opprettholde normal saksavvikling. I en slik situasjon prioriteres utvalgte sakstyper, samtidig som et betydelig antall saker må utsettes.

Domstoladministrasjonen har overfor departementet understreket at det er svært viktig å iverksette avhjelpende tiltak raskt, og at enhver forsinkelse vil få negative konsekvenser for saksavviklingen. I dag behandles bare de mest tidskritiske sakene i domstolene. Domstoladministrasjonen ser det som tvingende nødvendig å innføre funksjonelle signaturløsninger, utvide adgangen til å holde fjernmøter og åpne for større innslag av skriftlighet under rettergang. Det er behov for løsninger som åpner for at fagdommere og meddommere kan signere avgjørelser uten oppmøte i domstolene, noe som i mange tilfeller ikke vil være mulig på grunn andre tiltak. På samme måte vil en utvidet adgang til å bruke fjernmøteløsninger og behandle saker skriftlig, gjøre det mulig å avvikle saker uten risiko for overføring av smitte.

Dersom slike tiltak ikke iverksettes snarlig, mener Domstoladministrasjonen at det kan svekke domstolenes evne til å behandle for eksempel fengslingssaker og saker om straffeprosessuelle tvangsmidler. I sin ytterste konsekvens kan dette føre til at siktede i noen tilfeller må løslates, og at straffbare forhold kan fortsette. Dessuten kan det føre til at politiet ikke kan gjennomføre etterforskningskritt. De samme hensynene gjør seg også gjeldende i ferdig etterforskede saker. Det vil være uheldig om straffesaker med frister hvor siktede sitter varetektsfengslet eller er under 18 år må utsettes. Det samme gjelder for saker om administrative tvangsvedtak, saker etter barneloven og saker om midlertidig sikring. Domstoladministrasjonen mener raske tiltak vil sette domstolene i stand til å behandle flere saker tryggere og mer effektivt i den foreliggende situasjonen.

I medhold av midlertidig lov [dato]. mars 2020 nr. [nummer] om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 (koronaloven) § 2 kan det fastsettes midlertidige forskrifter som kan utfylle, supplere eller fravike utvalgte lover så langt det er nødvendig for å ivareta lovens formål. Lovens formål er å tilrettelegge for forsvarlige, effektive og forholdsmessige tiltak som er nødvendige for å begrense forstyrrelser av normale samfunnsfunksjoner som følge av utbruddet, og for å avhjelpe negative konsekvenser for befolkningen, næringslivet, offentlig sektor og samfunnet for øvrig.

Virksomhet knyttet til lov og orden, herunder domstolenes virksomhet, er grunnleggende for at samfunnet skal fungere. Tiltakene som er iverksatt som følge av utbruddet av Covid-19 har allerede fått alvorlige konsekvenser for saksavviklingen i domstolene, som det haster å avhjelpe. Tiltakene har også fått konsekvenser for påtalemyndigheten og politiet. Formålet om å avhjelpe negative konsekvenser for befolkningen som følge av at denne grunnleggende samfunnsfunksjonen er rammet, kan ikke innen rask nok tid og dermed ikke i tilstrekkelig grad avhjelpes gjennom en normal lovbehandling i Stortinget. Et stort antall utsatte rettssaker kan få betydelige negative konsekvenser for samfunnet og den enkelte, og kan også bryte med den enkeltes grunnlovfestede rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid. Tiltakene i denne forskriften er ment å avhjelpe de konsekvensene som tiltakene som følge av Covid-19 har for domstolenes saksavvikling. Bestemmelsene i forskriften skal gjøre det mulig for domstolene å avvikle saker og for dommerne å utføre sine oppgaver etter loven, og med dette ivareta befolkningens rettssikkerhet.

Behovet for forenklinger og tiltak har blitt belyst gjennom innspill fra domstolene selv og deres brukere. Departementet har blant annet mottatt tilbakemeldinger fra

Domstoladministrasjonen, Riksadvokaten, Politidirektoratet, Regjeringsadvokaten, Dommerforeningen og Advokatforeningen.

På denne bakgrunn fremmes et forslag om en forskrift med tiltak som anses nødvendige for å muliggjøre og sikre en forsvarlig og trygg saksavvikling i rettsvesenet. Departementet foreslår i hovedtrekk å:

- Utvide adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i domstolene (punkt 2).
- Utvide adgangen til skriftlig behandling i domstolene (punkt 3).
- Tilrettelegge for funksjonelle løsninger for signering av dokumenter, herunder avgjørelser i domstolene og påtaleunntatelser i politiet og påtalemyndigheten (punkt 4).
- Tilrettelegge for funksjonelle løsninger for avsigelse av rettslige avgjørelser mv. (punkt 4).
- Tilrettelegge for at utleveringsbegjæringer anses mottatt også ved elektronisk oversendelse, samt at rettsanmodninger kan mottas elektronisk fra stater utenfor EU og Schengen (punkt 5 og 6).

2 Fjernmøter og fjernavhør i domstolene

2.1 Gjeldende rett

I *straffesaker* kan rettsmøter om forlengelse av fengslingsfrister etter straffeprosessloven § 185, såkalte fengslingsforlengelser, holdes som fjernmøter når retten finner det ubetenkelig, og rettsmøtet ellers ville medført omkostninger som ikke står i rimelig forhold til betydningen av at sikede møter. Det kreves likevel samtykke fra siktede til fjernmøte når retten samtidig skal behandle spørsmål om isolasjon etter § 186 a, og når det har gått mer enn 90 dager siden siktede sist hadde rett til å få fengslingssspørsmålet behandlet i ordinært rettsmøte. Påtalemyndigheten og siktede skal gis anledning til å uttale seg før det tas beslutning om fjernmøte, og siktede skal sikres fortlølig kommunikasjon med sin forsvarer under møtet.

Rettsmøter om pådømmelse av saker uten tiltalebeslutning og hovedforhandling etter § 248, såkalte tilståelsesdommer, kan holdes som fjernmøter med bildeoverføring når siktede samtykker, og retten finner det ubetenkelig.

Vitner og sakkyndige kan avhøres ved fjernavhør etter § 109 a jf. § 149 a når de ikke har møteplikt på grunn av den geografiske begrensning i § 109, eller andre særlige forhold gjør det ønskelig. Når en forklaring kan være særlig viktig, eller andre forhold gjør det betenkelig, bør fjernavhør likevel bare gjennomføres når den som skal avgi forklaring ikke har møteplikt eller vilkårene for å pålegge tiltalte eller andre å forlate rettsalen etter § 284 første ledd første, fjerde eller femte punktum er oppfylt.

Nærmere regler om fjernmøter og fjernavhør er gitt i forskrift 12. august 2011 nr. 2011 nr. 835 om fjernmøter og fjernavhør i straffesaker.

I *sivile saker* kan rettsmøter helt eller delvis holdes som fjernmøter etter tvisteloven § 13-1 når det er særskilt bestemt eller partene samtykker. Rettsmøter om den videre behandlingen av saker etter § 9-4, såkalte planmøter, og

saksforberedende rettsmøter etter § 9-5, jf. også § 29-14 tredje ledd, kan også holdes som fjernmøter. Det samme gjelder rettsmøter etter § 10-3 til sluttbehandling av saken i småkravprosess. I Høyesterett kan stemmegivningen skje i fjernmøte etter § 13-1 når partene samtykker.

Parter, vitner og sakkyndige kan avhøres ved fjernavhør etter § 21-10 når direkte avhør ikke lar seg gjennomføre eller er spesielt byrdefullt eller kostnadskrevenende. Når en forklaring kan være særlig viktig, eller andre forhold gjør det betenkelig, bør det ikke foretas fjernavhør. Det kan likevel alltid gjennomføres fjernavhør når kostnadene eller ulempene med direkte avhør er store i forhold til betydningen tvisten har for partene.

Nærmere regler om fjernmøter og fjernavhør er gitt i forskrift 21. desember 2007 nr. 1605 til tvisteloven (tvistelovforskriften).

2.2 Departementets forslag

Domstolene har redusert virksomheten sin, og det holdes bare rettsmøter i utvalgte saker og prioriterte sakstyper. Domstolene og sentrale brukergrupper har i innspill til departementet gitt uttrykk for at utsettelse og andre utfordringer knyttet til personlig kontakt bør avhjelpest blant annet ved å utvide adgangen til å holde fjernmøter. Innspillene indikerer videre at fjernmøter er et tjenlig alternativ til ordinære rettsmøter, og for øvrig at skriftlig behandling kan benyttes når det er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling, og det er umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å behandle saken i ordinært rettsmøte eller fjernmøte. Departementet er enig i disse utgangspunktene.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å utvide adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør. Det foreslås en generell adgang til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i straffesaker og sivile saker, som kommer i tillegg til muligheten for å beslutte fjernmøte eller fjernavhør i medhold av andre bestemmelser. Den utvidede adgangen bør benyttes når det er nødvendig og ubetenkelig. Den enkelte sak må vurderes konkret. Kravet om nødvendighet skal likevel ikke praktiseres strengt, men tolkes i lys av risikoen for smitte og eventuelle alternative tiltak. Hvorvidt det er ubetenkelig å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør, kan stille seg ulikt i straffesaker og sivile saker. Det skal foretas en samlet vurdering, hvor det avgjørende er om det alle forhold tatt i betraktning vil være ubetenkelig å bruke fjernmøter eller fjernavhør. Se for øvrig merknadene til § 2.

I *straffesaker* vil sakens karakter og ivaretagelsen av siktedes rettigheter bli førende for vurderingen av om det kan benyttes fjernmøte. Departementet mener at det ikke bør fremgå av forskriften hvilke sakstyper som kan behandles i fjernmøte, men vil likevel fremheve enkelte sakstyper som kan være særlig egnet for det. Tilståelsessaker etter straffeprosessloven § 248 er en slik sakstype, som også bør kunne pådømmes i fjernmøte uten samtykke fra siktede. Det samme gjelder fengslinger etter § 185, som det etter rettspraksis er anledning til å pådømme uten at siktede, aktor og forsvarer er til stede, altså ved såkalt kontorforretning. Rettsmøter om fengslingsforlengelser etter § 185 tredje ledd bør også kunne holdes som fjernmøter, i hvert fall når siktede har gitt avkall på retten til å være til stede, jf. Rt. 2013 side 766 avsnitt 11 jf. Rt. 2013 side 1448 avsnitt 15. Saker om besøksforbud og oppholdsforbud mv. etter straffeprosessloven kapittel 17 a er

andre sakstyper som synes egnet. For øvrig bør saksforberedende rettsmøter kunne holdes som fjernmøter også i straffesaker.

Departementet understreker at forslaget gjelder for de alminnelige domstolene i alle instanser, og at også ankeforhandlinger og andre rettsmøter i Høyesterett omfattes, herunder voteringen etter straffeprosessloven § 32. Siden bevisvurderingen under skyldspørsmålet ikke kan ankes til Høyesterett, jf. § 306, og behandlingen i Høyesterett har tyngde på juridiske spørsmål, ligger forholdene etter departementets syn til rette for å holde fjernmøter også i siste instans.

I *sivile saker* forutsetter en beslutning om fjernmøte etter gjeldende rett samtykke fra partene eller et særskilt rettslig grunnlag. Det er etter departementets syn behov for å fravike samtykkekravet. Selv om partene i den foreliggende situasjonen må antas å ville samtykke i egnede saker, tilsier tilbakemeldinger fra domstolene at det er behov for å kunne beslutte fjernmøter også uten samtykke. I de sivile sakene vil vurderingen av ubetenkelighet blant annet bero på om spørsmålene som behandles er egnet for drøftelse i fjernmøte, og om én eller begge parter er selvprosederende. Departementet foreslår heller ikke for de sivile sakene å angi hvilke sakstyper det egner seg å behandle i fjernmøter, men vil fremheve at det kan være aktuelt særlig når tidsmomentet er av avgjørende betydning, slik som i saker om midlertidig sikring etter sjuende del i tvisteloven. Det er etter departementets syn også grunn til å trekke frem særskilt at det både etter gjeldende rett og forslaget er adgang til å gjennomføre rettsmeklinger og holde saksforberedende møter som fjernmøter.

Som en ordensregel, for å sørge for kontradiksjon om behandlingen, foreslår departementet at partene skal gis anledning til å uttale seg om spørsmålet om bruk av fjernmøter og fjernavhør. Retten skal derfor ta opp disse spørsmålene med partene i både straffesaker og sivile saker.

Offentlighetens interesse i å følge rettssaker bør etter departementets syn tilstrebes ivaretatt også når det holdes fjernmøter, og det bør legges til rette for at pressen og andre interesserte kan delta i rettsmøter når dette lar seg gjøre på en betryggende måte.

Departementet foreslår også å klargjøre at det skal være adgang til å beslutte at tolking skal skje som fjerntolking når det er forsvarlig.

3 Skriftlig behandling i domstolene

3.1 Gjeldende rett

Etter straffeprosessloven står muntlighetsprinsippet og bevisumiddelbarhetsprinsippet særlig sterkt under hovedforhandlingen. Etter loven skal hovedforhandlingen være muntlig, og vitnemål og aktørenes innlegg presenteres direkte for retten, jf. §§ 278 første ledd og 296 første ledd. Videre skal «[s]kriftlige bevis leses opp av den som fører beviset, når ikke retten bestemmer noe annet», jf. straffeprosessloven § 302. Domstolen kan dessuten bare bygge på de bevis som er ført under hovedforhandlingen, jf. § 305. Etter § 85 første ledd bokstav a plikter siktede å møte til hovedforhandlingen.

Straffeprosessloven § 327 fastsetter at ankeforhandling gjennomføres etter de regler som gjelder for første instans, så langt de passer og ikke annet er bestemt.

Etter § 333 kan likevel anker til lagmannsretten som gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmål, saksbehandlingen eller reaksjonsfastsettelsen – såkalte begrensede anker – behandles skriftlig hvis partene samtykker. Skriftlig behandling av straffutmålingsanker er imidlertid bare aktuelt hvis strafferammen er på seks år eller mindre. Det er ikke adgang til skriftlig behandling av anke over dom i Høyesterett.

Utenfor hoved- og ankeforhandling er hovedregelen at saksbehandlingen langt på vei er skriftlig og bygger på middelbar bevisføring. For eksempel treffes avgjørelser om tvangsmidler i stor utstrekning på grunnlag av politiets saksdokumenter. For å sikre kontradiksjon har partene imidlertid rett til å være til stede i rettsmøter under etterforskningen og komme med opplysninger og begjæringer, se straffeprosessloven § 244. Til andre rettsmøter enn hovedforhandlingen er siktede bare pliktig til å møte når retten finner hans fremmøte nødvendig etter sakens stilling, jf. § 85 første ledd bokstav b.

Ved førstegangsfengslinger gjelder påtalemyndighetens plikt til å fremstille den siktede for tingretten ikke hvis det er mot siktedes vilje og hans fremmøte ikke er nødvendig for å avgjøre fengslingsspørsmålet, se Rt. 2013 side 766 og straffeprosessloven § 85 annet ledd. I så fall må siktede samtykke til at spørsmålet om fengsling avgjøres uten hans tilstedeværelse, se Rt. 2011 side 589. Når det gjelder fengslingsforlengelser, har siktede på tilsvarende måte en rett til å være til stede i rettsmøtet, men kan også bli fremstilt mot sin vilje dersom retten finner det nødvendig, se § 185 fjerde ledd første og annet punktum. I sak om opprettholdelse av besøksforbud etter § 222 a siste ledd har både den et forbud skal beskytte og den forbudet er rettet mot, rett til å være til stede og til å uttale seg. Partene kan imidlertid gi avkall på denne retten. Det samme gjelder for siktede i saker om opprettholdelse av førerkortbeslag, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3.

3.2 Departementets vurdering

Departementet mener at det er grunn til å åpne for skriftlig behandling av avgjørelser i straffeprosessloven i noe større utstrekning enn etter gjeldende rett. Sammen med en utvidet adgang til bruk av fjernmøte og fjernavhør vil det bidra til å avhjelpe de negative konsekvenser utbruddet av Covid-19 har fått for domstolenes virksomhet.

En utvidelse av adgangen til å behandle saker skriftlig uten samtykke er ikke aktuell for alle sakstyper, selv ikke under de rådende forholdene. For departementet er det eksempelvis klart at det ikke bør innføres en adgang for retten til å beslutte skriftlig behandling av avgjørelser som omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

Et grunnleggende vilkår for skriftlig behandling bør være at det er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. Dette innebærer blant annet at det må foreligge et forsvarlig og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, og at retten til og behovet for kontradiksjon ivaretas på en tilfredsstillende måte. Som hovedregel bør heller ikke retten beslutte skriftlig behandling når det er mest hensiktsmessig å avhjelpe smittefaren ved hjelp av fjernmøteteknologi, se punkt 2, med unntak for tilfeller der partene samtykker til behandlingsmåten. Samtidig vil betydningen av muntlig behandling variere med sakens karakter og øvrige forhold. Det bør derfor gis fleksible regler som åpner for skriftlig behandling når bruk av fjernmøte eller fjernavhør medfører ulemper eller vansker som ikke står i et rimelig forhold til den

betydning muntlig behandling har i saken. Etter omstendighetene vil det kunne være uforholdsmessig krevende å gjennomføre muntlige forhandlinger med eller uten bruk av fjernmøteteknologi.

Etter departementets syn er det forsvarlig å åpne for skriftlig behandling av spørsmål om fortsatt fengsling, fortsatt beslag av førerkort og opprettholdelse av besøksforbud. Dette er enedommersaker som etter omstendighetene kan behandles skriftlig på en forsvarlig og betryggende måte. Siktete bør likevel ikke bli fratatt muligheten til å delta i rettsmøtet i større utstrekning enn det som er nødvendig. For å beslutte skriftlig behandling er det derfor et vilkår at det er uforholdsmessig krevende eller byrdefullt å avholde rettsmøte som fjernmøte, eventuelt at det ikke har vært mulig å gjennomføre saken på en slik måte. Det antas at det normalt vil være hensiktsmessig å gjennomføre rettsmøtet som fjernmøte i disse sakene, men spørsmålet må vurderes konkret. Når det gjelder førstegangsfengslinger og saker om besøksforbud i eget hjem, mener departementet at dette er så vidt inngripende tiltak at den siktede eller den et besøksforbud retter seg mot, bør gis mulighet til å adressere dommeren direkte i et ordinært rettsmøte eller ved bruk av fjernmøteteknologi. Det samme gjelder fengslingsforlengelser når det har gått mer enn 90 dager siden forrige gang fengslingsspørsmålet ble muntlig behandlet.

Det er også et behov for å utvide lagmannsrettens adgang til å beslutte skriftlig behandling av anke over dom som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Bestemmelsen i straffeprosessloven § 333 første ledd krever i motsetning til den tilsvarende bestemmelsen i tvisteloven § 29-16 femte ledd partenes samtykke. Etter departementets oppfatning kan samtykkekravet erstattes med en plikt for retten til å høre partenes syn før en beslutning treffes. Det bør uansett være et krav at skriftlig behandling er forsvarlig. Det bør i tillegg kreves at muntlige forhandlinger med bruk av fjernmøteteknologi ikke lar seg gjennomføre eller medfører ulemper eller vansker som ikke står i et rimelig forhold til den betydning muntlig behandling har i saken.

Etter departementets syn bør lagmannsretten med partenes samtykke også kunne beslutte skriftlig behandling av straffutmålingsankere i seksårssakene. Dette er det i dag ikke adgang til etter straffeprosessloven § 333. Det antas at også disse straffutmålingsankene vil kunne være godt egnet for en skriftlig behandling, ettersom det finnes en rikholdig rettspraksis om straffenivået for mange av de alvorligste lovbruddene. Samtidig bør det ses hen til at lagmannsretten ved ankeforhandling om reaksjonsfastsettelsen i seksårssakene skal settes med to fagdommere og fem meddommere, mens en skriftlig behandling vil skje uten deltakelse fra meddommere, jf. straffeprosessloven § 332 første ledd, jf. domstolloven § 12. Det bør derfor kreves at partene samtykker til en skriftlig behandlingsform.

Etter gjeldende rett er det ikke adgang til skriftlig behandling av anke over dom i Høyesterett. I sivile saker kan derimot Høyesteretts ankeutvalg bestemme at en sak skal behandles skriftlig hvis sakens spørsmål egner seg for det, se tvisteloven § 30-10 fjerde ledd. Et stort antall av straffesakene for Høyesterett gjelder imidlertid rent juridiske spørsmål som forsvarlig kan behandles skriftlig. Videre vil muntlige forhandlinger med eller uten bruk av fjernmøteløsninger på nåværende tidspunkt kunne være krevende å gjennomføre, og det er ønskelig å redusere restansene i påvente av at normal drift gjenopptas. På denne bakgrunn bør Høyesteretts ankeutvalg kunne beslutte skriftlig behandling når sakens spørsmål egner seg for

det, og det er forsvarlig. Når det gjelder den nærmere reguleringen av gjennomføringen av den skriftlige behandlingen, bør det gis tilsvarende regler som i tvisteloven § 30-10 fjerde ledd, jf. § 29-16 femte ledd. Dette vil også i straffesakene være betryggende regler som sikrer at hensynet til kontradiksjon blir tilstrekkelig ivaretatt.

4 Signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser mv.

4.1 Signaturløsninger og avsigelse av avgjørelser i domstolene

I prosesslovene stilles det krav om undertegning av blant annet rettslige avgjørelser, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43, rettsbok, jf. tvisteloven § 13-5 fjerde ledd og straffeprosessloven § 26, og rettsforlik, jf. tvisteloven § 19-11 annet ledd. Domstolene har ikke et system for digital signatur, men det er et anerkjent behov for å få innført løsninger som kan supplere eller erstatte kravene om at dokumenter underskrives fysisk og ordningen med sirkulasjon av ett og samme dokument med den rettslige avgjørelsen.

Domstoladministrasjonen har i dag et pågående arbeid med å få innført en permanent løsning for elektronisk signatur i domstolene, og en slik løsning må tilfredsstille kravet om at elektrisk signatur skal ha en teknisk løsning som sikrer notoritet for signaturen, jf. domstolloven § 197 a annet ledd. Utover dette kravet til signaturløsningen, antar departementet at det for en permanent signaturløsning bør være slik at den ut fra både tekniske og praktiske hensyn, informasjonssikkerhetshensyn og hensynet til innretning og investeringer, skal stå seg over tid. Videre kan det nevnes at departementet har til behandling et høringsforslag (høringsnotat 12. juli 2018 om endringer i tvisteloven) med en løsning for at det kan underskrives på likelydende dokumenter etter tvisteloven § 19-4 annet ledd. Departementet fremhever disse forholdene innledningsvis fordi det viser at de endringene og supplementene i forskriften som gjelder signaturløsninger og avsigelse av rettslige avgjørelser, er tuftet på behov som har gjort seg gjeldende allerede i lang tid. Den typen tiltak som her innføres for å møte domstolenes behov, er etter sin art allerede ansett som både effektive og forsvarlige.

Departementet har fått innspill fra domstolene og Domstoladministrasjonen om at behovet for funksjonelle signaturløsninger som ikke krever oppmøte med fysisk signering av dokumenter, er tvingende nødvendig som følge av situasjonen med utbruddet av Covid-19. I domstolenes virke har både tingrettene og lagmannsrettene et stort innslag av saker med meddommere fra hele rettskretsen. Disse må regelmessig møte til domskonferanse og for å underskrive avgjørelser på et tidspunkt etter at sakene er avholdt. Det samme gjelder i saker med flere fagdommere. Det gjelder også krav om sirkulasjon, slik at dommerne undertegner på ett og samme dokument. Både reisen, herunder særlig dersom dette skjer ved kollektiv transport, og gjennomføring av fysiske møter, innebærer økt smitterisiko. I tillegg er det slik at den praktiske gjennomføringen av møtevirksomhet og reisevirksomhet vanskeliggjøres, og i enkelte tilfeller umuliggjøres, som følge av reiserestriksjoner, karantene og isolasjon som følge av utbrudd av Covid-19.

Til illustrasjon vil alternative signaturløsninger for lagmannsretten kunne bidra til at reiser tur/retur for fem meddommere unngås, og det vil bidra til at møtevirksomhet med samling av syv dommere unngås. I tillegg vil dette avhjelpe

at dommere som har hjemmekontor, ikke må reise og møtes fysisk. I saker med enedommer, være seg i tingretten eller for saksforberedende dommer i lagmannsretten, vil alternative signaturløsninger kunne legge til rette for å få utført arbeidet på hjemmekontor, med tilsvarende redusert reisevirksomhet og oppmøte i domstolens lokaler.

En midlertidig løsning som gir mulighet til å undertegne avgjørelser uten at det skjer ved et fysisk oppmøte, vil etter departementets være et effektivt tiltak, som i lys av beskrivelsene ovenfor er nødvendig for saksavviklingen i domstolen når aktørene skal imøtekomme smitteverntiltak og står overfor de praktiske utfordringene og begrensningene som følge av reiseforbud, karantene og isolasjon i situasjonen med utbruddet av Covid-19.

Det er etter departementets syn behov for å foreslå en konkret løsning for signatur som kan tas i bruk straks. En slik løsning kan være at dokumenter underskrives fysisk og enten skannes eller tas bilde av, deretter sendes til domstolene (for meddommernes vedkommende) og registreres i domstolens saksbehandlingssystem. Dette bør som utgangspunkt gjøres av samtlige som loven angir at skal underskrive.

Departementet ser imidlertid at en slik løsning vil innebære manuelle operasjoner og kan være tungvint. Den forutsetter at den som skal underskrive har tilgang til en skriver, fortrinnsvis i hjemmet. Dette kommer særlig på spissen når rettslige avgjørelser skal avsies i saker med flere dommere, herunder især for lagmannsretten. Det bør antagelig også tas høyde for at det kan være tilfeller der det ikke lar seg gjøre for alle rettens medlemmer å ta i bruk signaturløsningene. Departementet ser derfor at det også kan være behov for løsninger der rettens leder eller en fagdommer kan underskrive på en rettslig avgjørelse for avsigelse etter godkjenning fra rettens øvrige medlemmer, og bekrefte dette når dokumentet skal registreres i domstolens saksbehandlingssystem. Departementet vurderer det slik at kravet om en bekreftelse, som igjen underskrives, og registrering i domstolens saksbehandlingssystem, vil kunne gi tilstrekkelig notoritet for en slik midlertidig løsning. Departementet viser til at rettens leder i alle tilfelle skal være den som underskriver på rettslige avgjørelser til slutt, jf. blant annet tvisteloven § 19-4 annet ledd, og mener at dette vil kunne være en forsvarlig alternativ løsning. For øvrig legges det til grunn at rettens leder både har kommunikasjon med rettens øvrige medlemmer forut for og i forbindelse med avsigelse av rettslige avgjørelser, og at det ligger til rette for å føre en kontroll med at dokumentene er likelydende, slik at notoriteten sikres.

Domstolsadministrasjonen arbeider som nevnt med å få på plass en permanent løsning for digital signatur, men dette systemet er ikke på plass, og kan ikke settes i verk på kort tid. Som det også er nevnt ovenfor, vil det for en permanent signaturløsning være slik at den skal imøtekomme kravet om en teknisk løsning som sikrer notoritet for signaturen, og videre at den ut fra både tekniske og praktiske hensyn, informasjonssikkerhetshensyn og hensynet til innretning og investeringer, skal stå seg over tid. Det antas imidlertid at det fra Domstolsadministrasjonen kan være utsikter til å få på plass et midlertidig system for en elektronisk signatur. Departementet legger til grunn at Domstolsadministrasjonen gjennom sitt pågående arbeid med løsninger for digital signatur har et vurderingsgrunnlag og kompetansegrunnlag som vil kunne legges til grunn for deres vurderinger av en innretning for en midlertidig elektronisk

signaturløsning, som et alternativ til en løsning basert på at dokumenter må fysisk underskrives før de skannes eller tas bilde av. På denne bakgrunn anser departementet det som forsvarlig at det også inntas en adgang til å benytte en løsning for elektronisk signatur som Domstoladministrasjonen kan bestemme, med den forutsetning at løsningen er betryggende og ivaretar hensynet til informasjonssikkerhet og notoritet.

Domstoladministrasjonen beskriver situasjonen som følge av utbruddet av Covid-19 slik at driften i domstolene nærmest har stoppet helt opp, og at kun de mest tidskritiske sakene nå gjennomføres. Det er departementets vurdering at løsningene som skisseres ovenfor, er forsvarlige som alternativer til fysisk signatur ved oppmøte, og at det er forholdsmessige tiltak for avhjelpe de negative konsekvensene som følge av utbruddet av Covid-19 har for domstolene som en grunnleggende samfunnsfunksjon.

Som følge av en innføring av midlertidige signaturløsninger som skal gjelde for både tvisteloven og straffeprosessloven, herunder for flere typer avgjørelser og for flere typer underskriftskrav, vurderer departementet som hensiktsmessig, særlig av pedagogiske årsaker, å oppstille noen særskilte, og etter intensjonen klargjørende, reguleringer for avsigelse av dom i saker for straffeprosessloven, jf. forskriften § 8 annet ledd, undertegning av rettsboken, jf. forskriften § 9 og for inngåelse av rettsforlik, jf. forskriften § 10. Noen av disse endringene innebærer en viss adgang til forenkling for den saksbehandlingen som er av mer intern karakter for retten, blant annet knyttet til sirkulasjon. Det vises til de generelle vurderingene ovenfor som underbygger at denne typen tiltak, i form av forenkling gjennom bruk av signaturløsninger som reduserer behov for fysisk oppmøte mv., både er i overensstemmelse med de tiltak som gjelder generelt i samfunnet og at denne typen tiltak er effektive, forsvarlige og nødvendige for å avhjelpe de negative konsekvensene for saksavviklingen i domstolene vil være effektive. Det vises for øvrig til merknadene til disse bestemmelsene.

4.2 Signaturløsninger i politiet

For påtalemyndigheten foreslås det å gjøre et unntak fra kravet om underskrift i påtaleinstruksen for så vidt gjelder beslutning om påtaleunntatelse. Det skal så vidt mulig sikres notoritet. Det foreligger på nåværende tidspunkt ikke en teknisk løsning som sikrer tilstrekkelig notoritet. Det forventes imidlertid at dette vil komme på plass i relativt nær fremtid, og unntaksregelen vil da falle bort.

5 Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat

Lov om utlevering av lovbrytere m.v. 13. juni 1975 nr. 39 (utleveringsloven) regulerer utlevering mellom Norge og alle andre land enn de nordiske og medlemsstatene i EU. En utleveringsbegjæring fra fremmed stat skal sendes via diplomatiske kanaler, med mindre annet følger av overenskomst med vedkommende stat, jf. utleveringsloven § 13 nr. 1. Den praktiske hovedregelen er at utleveringsbegjæringen sendes via diplomatiske kanaler, fra den fremmede stats ambassade til det norske Utenriksdepartementet, som oversender anmodningen til Justis- og beredskapsdepartementet.

Utleveringsloven forutsetter at utleveringsbegjæringen sendes per post. Det fremkommer forutsetningsvis av utleveringsloven § 13 nr. 3, som fordrer at det

ved begjæring om utlevering til rettsforfølging skal vedlegges original eller bekreftet avskrift av pågripelsesbeslutningen eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning. Dersom utleveringen gjelder fullbyrding av dom, følger tilsvarende forutsetningsvis av utleveringsloven § 13 nr. 4, der det fremgår at den fellende dommen skal vedlegges i original eller bekreftet avskrift. Utleveringsloven § 13 svarer til utleveringskonvensjonen av 1957 artikkel 12 nr. 2 a.

At en utleveringsbegjæring fra fremmed stat må sendes per post har særlig to praktiske konsekvenser. Det innebærer for det første at fristen etter utleveringsloven § 20 nr. 2 ikke avbrytes før utleveringsbegjæringen er Utenriksdepartementet eller Justis- og beredskapsdepartementet fysisk i hende. Utleveringsloven § 20 nr. 2 regulerer blant annet hvor lenge norske myndigheter kan anvende tvangsmidler før formell utleveringsbegjæring må være innkommet.

Den andre praktiske konsekvensen er at saken ikke kan bringes inn for retten for vilkårsprøving før den originale utleveringsbegjæringen er departementet fysisk i hende, jf. utleveringsloven § 13 nr. 3 og 4. I HR-2017-985-U hadde Østerrike begjært en polsk borger utlevert. Østerrike hadde kun vedlagt en ubekreftet kopi av pågripelsesbeslutningen. Høyesterett konkluderte med at det ikke var grunnlag for å avsi kjennelse etter utleveringsloven § 17 nr. 1 om at vilkårene for utlevering er til stede, og både lagmannsrettens og tingrettens kjennelser ble opphevet.

At utleveringsloven forutsetter at utleveringsbegjæringen sendes per post, med original eller bekreftet kopi av pågripelsesbeslutning eller rettskraftig dom, forhindrer effektivt internasjonalt samarbeid i lys av de ekstraordinære omstendighetene som nå foreligger. En rekke utenlandske myndigheter har redusert bemanning, med utstrakt bruk av hjemmekontor. Det kan derfor være krevende for utenlandsk myndighet å fremskaffe originaler eller bekreftede kopier fra respektive judisielle myndigheter i vedkommende stat. Det vil også være utfordrende å få videresendt den papirbaserte utleveringsbegjæringen gjennom alle formelle ledd innenfor de korte fristene som gjelder. Flere stater har dessuten varslet at de kun vil behandle og sende ut elektroniske rettsanmodninger og utleveringsbegjæringer.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å frafalle kravet om at det ved utleveringsbegjæringen skal vedlegges original eller bekreftet kopi av pågripelsesbeslutningen eller rettskraftig dom, jf. utleveringsloven § 13 nr. 3 og nr. 4. Det foreslås å presisere at det med utleveringsbegjæringen kan vedlegges *kopi* av pågripelsesbeslutning eller rettskraftig dom. Utleveringsbegjæringen skal ettersendes per post så snart situasjonen tillater det. Forslaget anses derfor å være i samsvar med utleveringskonvensjonen artikkel 12. Det fastholdes at begjæringen må sendes via diplomatiske kanaler, med mindre annet følger av overenskomst fremmed stat, jf. utleveringsloven § 13 nr. 1.

6 Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra utlandet

Etter forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 første ledd kan norske myndigheter behandle rettsanmodninger som er fremsendt fra utenlandsk myndighet ved bruk av telefaks, e-post eller andre elektroniske kommunikasjonsmidler i den utstrekning det følger av overenskomst med fremmed stat eller for øvrig er avtalt. Rettsanmodning fra land som ikke deltar i

Schengen-samarbeidet eller er medlem av EU må ettersendes per post for at norske myndigheter skal kunne etterkomme anmodningen.

En rekke utenlandske myndigheter har redusert bemanning, med ustrakt bruk av hjemmekontor. Det kan derfor være krevende for fremmed stat å oversende eller ettersende rettsanmodninger per post slik dagens situasjon er med utbruddet av Covid-19. Departementet ønsker derfor å lempe på disse kravene.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at norske myndigheter aksepterer rettsanmodninger som er fremsendt ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, uavhengig av om dette følger av overenskomst med staten eller for øvrig er avtalt. Det foreslås videre å presisere at rettsanmodninger fra land utenfor EU og Schengen-samarbeidet skal ettersendes når situasjonen tillater det.

Den myndighet som mottar anmodningen til behandling må foreta rimelige undersøkelser for å sikre at dokumentene er fremsendt av kompetent myndighet i den anmodende stat, jf. forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 annet ledd.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene er administrative tilpasninger for å kunne opprettholde domstolenes saksavvikling samtidig som smittespredning i forbindelse med Covid-19 begrenses. En utvidet adgang til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør setter domstolene i stand til å behandle saker som ikke kan behandles ved fysisk oppmøte i rettslokalene, og som på grunn av regler om karantene eller andre retningslinjer ellers ville blitt utsatt. Forslaget gir økt fleksibilitet i saksavviklingen. Det vil være positivt og nødvendig for domstolenes mange brukere at saker fortsatt blir avviklet. Samtidig krever det tilpasning i arbeidsform for domstolene, advokater, politi, tolker og andre brukere av domstolene. Forslaget vil kunne bidra til å redusere restanseoppbygningen i domstolene og straffesakskjeden for øvrig.

8 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1 Formål og virkeområde

Bestemmelsen angir at formålet med denne forskriften er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten ved å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19.

Til § 2 Fjernmøter og fjernavhør

Etter § 2 utvides adgangen til å holde fjernmøter og gjennomføre fjernavhør i domstolene. Et fjernmøte er et møte hvor ikke alle deltakerne er til stede samme sted, men deltar ved bruk av fjernmøteutstyr, for eksempel som telefon- eller videokonferanse. Ved fjernavhør er den som avhøres ikke til stede, men deltar ved fjernmøteutstyr.

Retten kan etter første ledd beslutte at rettsmøter helt eller delvis skal holdes som fjernmøter og avhør gjennomføres som fjernavhør når det er nødvendig og ubetenkelig. Bestemmelsen gir med dette generelle føringer for bruk av fjernmøteløsninger i sivile saker og straffesaker, som må vurderes i den enkelte

sak. Rettergangen må være rettferdig og ivareta partenes rettssikkerhet. Det er ikke et krav om samtykke fra partene eller siktede. Nødvendighetsvilkåret skal tolkes i lys av ulempene ved oppmøte og reelle alternativer, og skal ikke praktiseres strengt. Ubetenkelighetsvilkåret gir anvisning om at det skal foretas en konkret vurdering av forsvarlighet, hvor det blant annet kan ses hen til:

- sakens karakter,
- ulempene ved oppmøte,
- formålet med møtet,
- fjernmøteutstyret, herunder om møtet holdes som telefon- eller videokonferanse,
- om møtet holdes helt eller delvis som fjernmøte,
- hvor deltakerne kan befinne seg, herunder om deltakelse kan skje fra steder underlagt offentlig kontroll,
- offentlighetens mulighet til å følge saken, og
- partenes syn.

I straffesaker må det særlig ses hen til sakens karakter og siktedes rettigheter, herunder om disse ivaretas på en tilfredsstillende måte i fjernmøte. Siktede må også sikres fortlølig kommunikasjon med sin forsvarer i møtet.

Partene skal gis anledning til å uttale seg før det tas en beslutning om fjernmøte, jf. annet ledd, og partenes syn bør i alminnelighet tillegges betydelig vekt.

Forslaget omfatter rettsmøter i tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett, herunder hoved- og ankeforhandling. Fjernmøte kan besluttes for hele eller deler av et rettsmøte, og kan også brukes i kombinasjon med skriftlig behandling. Det er ikke krav om at noen av deltakerne må være til stede på samme sted, og retten kan beslutte hvilke deltakere som skal delta ved fjernmøteutstyr. I Høyesterett kan det også besluttes at stemmegivningen i sivile saker etter tvisteloven § 19-4 fjerde ledd og straffesaker etter straffeprosessloven § 32 tredje ledd skal skje i fjernmøte.

Retten kan bestemme at tolking skal skje som fjerntolking når det er forsvarlig, jf. første ledd annet punktum.

Rettsens avgjørelser om fjernmøter og fjernavhør treffes som beslutning, og kan ikke ankes særskilt, jf. tredje ledd.

Til § 3 Skriftlig behandling av avgjørelse om fengslingsforlengelse mv.

Etter bestemmelsen i § 3 kan visse enedommersaker – fengslingsforlengelser, besøksforbud og førerkortbeslag – behandles skriftlig når nærmere bestemte vilkår er oppfylt. Adgangen til å behandle sakene skriftlig er subsidiær til bruk av fjernmøteteknologi. Skriftlig behandling kan bare skje når det er uforholdsmessig byrdefullt eller krevende å avholde rettsmøtet ved hjelp av fjernmøteteknologi. Det samme gjelder når det ikke har vært mulig å gjennomføre saken på denne måten.

Det er ikke krav om samtykke fra siktede eller partene for at saker som nevnt i bokstav a til c skal kunne behandles skriftlig. Derimot kreves det at skriftlig behandling er forsvarlig. Det må foreligge et tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, og retten til kontradiksjon må ivaretas på en tilfredsstillende måte. Dette vil eksempelvis kunne komme på spissen hvis påtalemyndigheten har oversendt en sak om førerkortbeslag eller besøksforbud uten å gjennomføre politiavhør. I slike

tilfeller vil retten som regel ikke ha tilstrekkelig grunnlag for å avgjøre den uten at det holdes muntlig forhandling.

Førstegangsfengslinger eller saker om besøksforbud i eget hjem kan ikke behandles skriftlig etter forslaget. Det samme gjelder fengslingsforlengelser når det har gått mer enn 90 dager siden forrige gang fengslingsspørsmålet ble muntlig behandlet. Det er imidlertid adgang til å samtykke til skriftlig behandling.

Retten avgjørelse om skriftlig behandling treffes som beslutning, og kan ikke ankes særskilt, jf. annet ledd. En kjennelse om fortsatt fengsling mv. vil imidlertid på vanlig måte kunne ankes på grunnlag av at skriftlig behandling ikke var forsvarlig i saken.

Til § 4 Skriftlig behandling av begrenset anke til lagmannsretten over dom i straffesak

Etter bestemmelsen i § 4 kan lagmannsretten beslutte skriftlig behandling av anke over dom som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Adgangen til skriftlig behandling er utvidet sammenlignet med straffeprosessloven § 333.

Etter første ledd er det et grunnvilkår at skriftlig behandling er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. Det betyr at retten må vurdere om behandlingsmåten vil gi et korrekt og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag, og det vil normalt ikke være tilfelle hvis anken i relativt stor grad reiser faktiske spørsmål hvor umiddelbar bevisføring vil være av vesentlig betydning. Det er ikke krav om samtykke fra partene for å beslutte skriftlig behandling, men retten er pålagt å høre dem før beslutningen treffes. Partene vil dermed gis anledning til å uttale seg om hvorvidt det er forhold i saken som tilsier at det bør holdes muntlig ankeforhandling. Retten bør legge betydelig vekt på partenes syn.

Retten har *ikke* hjemmel for å beslutte skriftlig behandling uten partenes samtykke dersom det er mest hensiktsmessig å holde rettsmøtet helt eller delvis som fjernmøte, se annet ledd bokstav a. Dette gjelder ikke hvis det å avholde rettsmøtet ved bruk av fjernmøteteknikk ikke lar seg gjennomføre eller medfører ulemper eller vansker som ikke står i et rimelig forhold til den betydning muntlig behandling har i saken. Kravet skal ikke tolkes unødige strengt. Avhengig av omstendighetene vil likevel hensynene bak muntlighetsprinsippet og bevisumiddelbarhetsprinsippet kunne kreve at domstolen og de øvrige aktørene strekker seg relativt langt for å overvinne ulike hindringer av praktisk art. Er alternativet til skriftlig behandling en fjernmøteløsning som innebærer at flere deltakere befinner seg samme sted, for eksempel i rettssalen, kreves det også at smittefare i tilstrekkelig grad kan avhjelpes.

Uten partenes samtykke kan ikke retten beslutte skriftlig behandling av straffeutmålingsanker som angår straffbare forhold som kan medføre fengsel i mer enn 6 år. Dette er en utvidelse sammenlignet med straffeprosessloven § 333, som ikke gir adgang til å behandle disse straffutmålingsankene uten muntlige forhandlinger, selv med partenes samtykke. Ved den skriftlige behandlingen etter bestemmelsen her vil det ikke delta meddommere. Utenfor den muntlige ankeforhandlingen gjelder hovedregelen i domstoloven § 12 om at lagmannsretten settes med tre meddommere når ikke annet er bestemt ved lov, sml. straffeprosessloven som krever at lagmannsretten settes med to fagdommere og fem meddommere «[v]ed ankeforhandling».

Etter tredje ledd er de nærmere saksbehandlingsreglene i straffeprosessloven § 333 annet til fjerde ledd gitt tilsvarende anvendelse for saker som behandles skriftlig etter forslaget. Det innebærer blant annet at hver av partene har adgang til å inngi to innlegg. Beslutning om skriftlig behandling etter bestemmelsen her kan ikke ankes særskilt, se fjerde ledd. At anken uriktig er avgjort etter skriftlig behandling kan imidlertid danne grunnlag for en anke over lagmannsrettens saksbehandling.

Til § 5 Skriftlig behandling av anke til Høyesterett over dom i straffesak

Etter bestemmelsen i § 5 kan Høyesterett ankeutvalg bestemme at en anke over dom i straffesak skal behandles skriftlig hvis sakens spørsmål er egnet for det, og en skriftlig behandling er forenlig med hensynet til forsvarlig behandling. I dette ligger at skriftlig saksbehandling er hensiktsmessig og egnet til gi et korrekt og tilstrekkelig sikkert avgjørelsesgrunnlag. Bestemmelsen er utformet etter mønster av hjemmelen for skriftlig behandling av anke over dom i tvisteloven § 30-10 fjerde ledd.

I annet og tredje ledd er det inntatt nærmere regler om saksbehandlingen i etterkant av ankeutvalgets beslutning. Hver side har anledning til å inngi to innlegg, og den skriftlige behandlingen kan kombineres med et rettsmøte til muntlig behandling av ett eller flere enkeltspørsmål. Den muntlige behandlingen vil kunne gjennomføres som fjernmøte etter forslaget i § 2.

Til § 6 Midlertidige signaturløsninger

Bestemmelsen i § 6 gir hjemmel for midlertidige løsninger for undertegning av rettslige avgjørelser, når det stilles krav om undertegning etter tvisteloven og straffeprosessloven. Domstolene har ikke i dag et system for digital signatur i slike tilfeller.

Første ledd regulerer en midlertidig løsning som innebærer at det anses likestilt med fysisk underskrift når det er undertegnet på et dokument, som deretter skannes inn eller lastes opp som et bilde, og registreres i domstolens saksbehandlingssystem, eventuelt sendes til domstolen for registrering i saksbehandlingssystemet. Dokumentet anses underskrevet når det er registrert i domstolens saksbehandlingssystem. Dette systemet er for tiden LOVISA.

Med skanning menes at et elektronisk bilde av dokumentet opprettes. Bildet kan være i pdf-, jpg-, bmp-format eller annet format som kan leses av domstolens systemer. Det kan oversendes domstolen via e-post eller mms. Før dokumentet legges inn i domstolens saksbehandlingssystem, skal det konverteres til pdf-format.

Annet ledd gir hjemmel for at signering ved bruk av en løsning for elektronisk signatur som Domstoladministrasjonen bestemmer, også kan likestilles med kravet til undertegning. Det er et vilkår at løsningen skal være betryggende. I dette ligger at løsningen skal ivareta krav til informasjonssikkerhet og notoritet. Dokumentet er underskrevet når det er registrert i domstolens saksbehandlingssystem.

Til § 7 Midlertidige løsninger for skriftlig avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere

Forskriften § 6 fastsetter midlertidige signaturløsninger som skal oppfylle kravet til undertegning i tvisteloven og straffeprosessloven. Ved skriftlig avsigelse av

rettslig avgjørelser i saker med én dommer, vil det følge naturlig av bestemmelsen om midlertidig signaturløsning (§ 6) at avgjørelsen anses avsagt når den er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem. Forskriften § 7 gir regler om avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere enn én dommer når den midlertidige signaturløsningen i § 6 benyttes. Utgangspunktet skal være at alle rettens medlemmer underskriver, jf. tvisteloven § 19-4 annet ledd og straffeprosessloven § 43 første ledd. Dersom det ikke lar seg gjennomføre ved bruk av signaturløsningen, kan rettens leder eller en fagdommer denne utpeker, etter godkjenning fra samtlige dommere, undertegne og bekrefter på vegne av retten. Det forutsettes at den fagdommeren eller fagdommerne i hver sak vil ha kommunikasjon med meddommerne forut for domsavsigelse og i forbindelse med underskrift.

Etter bokstav a anses en rettslig avgjørelse avsagt når alle rettens medlemmer har signert på likelydende dokumenter ved bruk av en elektronisk løsning, jf. § 6 annet ledd, og dokumentene er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem.

Etter bokstav b kan avgjørelsen avsies ved at alle rettens medlemmer undertegner etter fremgangsmåten som er angitt i § 6 første ledd. Rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker, skal underskrive til slutt. Avgjørelsen er avsagt skriftlig når likelydende, undertegnede dokumenter fra alle dommerne er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem.

For begge løsningene forutsettes det at rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker, fører kontroll med at dokumentet med slutningen, som registreres i domstolenes saksbehandlingssystem, er likelydende med dokumentet som har vært sendt ut for underskriving, slik at notoriteten sikres.

Etter annet ledd kan en rettslig avgjørelse avsies ved at rettens leder eller en fagdommer denne utpeker, etter den midlertidige signaturløsningen, skriver under på slutningen og bekrefter sammen med sin underskrift at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold. En slik framgangsmåte kan benyttes dersom det vanskelig lar seg gjøre for alle rettens medlemmer å underskrive ved midlertidig signaturløsning i § 6 første eller annet ledd, enten av praktiske eller tekniske hensyn. Rettens leder eller den utpekte fagdommeren kan forestå slik avsigelse etter begge alternative for signaturløsning i § 6. I saker som har vært behandlet muntlig, bør undertegning skje av rettens leder. Godkjenning fra den enkelte dommer kan gis elektronisk, for eksempel i e-post, eller muntlig i et fjernmøte med alle rettens medlemmer til stede. Avgjørelsen anses avsagt skriftlig når et bilde av dokumentet med slutningen og bekreftelsen, og underskriften til dommeren, er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem. Ved bruk av signaturløsningen i § 6 annet ledd er dommen avsagt når dokumentet er signert etter den elektroniske løsningen, og med tilsvarende innhold, er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem.

Til § 8 Rådslagning og avsigelse av dom ved fjernmøte

Det følger av tvisteloven § 19-3 første ledd annet punktum at avholdelse av rådslagning når meddommere deltar, ikke kan skje ved fjernmøte. Forskriften § 8 første ledd gir adgang til å holde rådslagning som fjernmøte også i saker med meddommere.

Annet ledd gjelder avsigelse av dom i saker etter straffeprosessloven. Etter straffeprosessloven § 43 første ledd første punktum kan retten enstemmig beslutte

at bare rettens leder behøver å være til stede når dommen blir avsagt. Etter § 43 første ledd tredje punktum kan enhver dommer kreve at dommen blir avsagt i et rettsmøte der alle dommerne er til stede, selv om det er truffet slik beslutning. Bestemmelsen i forskriften § 8 annet ledd fastsetter at et slikt rettsmøte kan avholdes som fjernmøte. Bestemmelsen er inntatt som en særregulering av adgangen til fjernmøte, det vil si i tillegg til den generelle bestemmelsen i § 2, fordi den gjelder domstolenes saksbehandling og fordi det ikke skal gjelde en tilsvarende adgang for partene til å uttale seg om adgangen til fjernmøte ved avsigelse av dom.

Til § 9 Undertegning av rettsboken

Det stilles krav om undertegning av rettsboken i tvisteloven § 13-6 fjerde ledd og i straffeprosessloven § 26. Forskriften § 9 fastsetter i første ledd at kravet om signatur er oppfylt ved bruk av signaturløsningene i § 6. Annet ledd åpner for at det er tilstrekkelig at rettsboken i saker etter straffeprosessloven undertegnes av rettens leder eller av en fagdommer denne utpeker. I så tilfelle skal de øvrige dommerne godkjenne rettsboken, og dette skal bekreftes sammen med underskriften fra rettens leder eller en utpekt fagdommer.

Til § 10 Midlertidig løsning for inngåelse av rettsforlik

Tvisteloven § 19-11 regulerer formkrav for rettsforlik, herunder at rettsforliket skal underskrives av partene og rettens medlemmer. Bestemmelsen i forskriften § 10 er ment å klargjøre at reglene om midlertidige signaturløsninger også kan anvendes ved rettsforlik. I bestemmelsen fastsettes det at rettsforlik kan undertegnes ved signaturløsninger i forskriften § 6. Rettsforliket er inngått når rettens medlemmer, noe som for praktiske formål og etter lovens ordning også vil kunne være rettmekleren, jf. tvisteloven § 8-5 sjettede ledd, eller forlikrådet, jf. § 6-8 sjettede ledd, har underskrevet på likelydende dokumenter, og disse er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem. Det er for ordens skyld presisert i bestemmelsen at prosessfullmektigene kan underskrive på vegne av partene, noe som følger av prosessfullmakten.

Til § 11 Unntak fra krav om underskrift for beslutning om påtaleunntatelse

Etter bestemmelsen kan kravet om underskrift i påtaleinstruksen § 18-7, jf. § 17-3, fravikes når utbruddet av Covid-19 gjør det byrdefullt å oppfylle kravet. Det skal så vidt mulig sikres notoritet på annet vis. Begrunnelsen for unntaksregelen er at det ennå ikke foreligger en tilfredsstillende teknisk løsning for digital underskrift av påtaleunntatelser, jf. straffeprosessloven § 4 b. Bestemmelsen opphører å gjelde straks et godkjent system for digital signatur er på plass.

Til § 12 Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat

Etter § 12 kan fremmed stat fremsende en utleveringsbegjæring ved bruk av elektronisk kommunikasjon, såfremt begjæringen ettersendes per post så snart situasjonen tillater det. I annet og tredje ledd gjøres det unntak fra kravet om at det ved utleveringsbegjæringen skal vedlegges original eller bekreftet avskrift av pågripelsesbeslutningen eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning eller original eller bekreftet kopi av den fellende dom, slik utleveringsloven § 13 nr. 3 og § 13 nr. 4 foreskriver. Det er tilstrekkelig at beslutningen eller den fellende dommen vedlegges utleveringsbegjæringen i

kopi. Bestemmelsen er ment som et supplement til kravene i utleveringsloven § 13 nr. 3 og 4.

I praksis innebærer endringen at fristen etter utleveringsloven § 20 nr. 2 er avbrutt når Utenriksdepartementet, eventuelt Justis- og beredskapsdepartementet, har mottatt en elektronisk og tilstrekkelig komplett utleveringsbegjæring fra kompetent utenlandsk myndighet. Den elektroniske utleveringsbegjæringen kan videresendes påtalemyndigheten etter utleveringsloven § 14, og bringes inn for retten for avgjørelse. Retten kan videre avsi kjennelse for om vilkårene for utlevering foreligger, jf. utleveringsloven § 17.

Til § 13 Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra utlandet

Etter bestemmelsen i § 13 lempes det på to krav i forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 første ledd. Rettsanmodninger kan fremsendes ved bruk av elektronisk kommunikasjonsmiddel uten at det følger av overenskomst med fremmed stat eller avtale for øvrig. Videre presiseres det at rettsanmodninger fra stater som ikke er EU-medlemmer eller deltar i Schengen-samarbeidet skal ettersendes per post så snart situasjonen med utbruddet av Covid-19 tillater det.

Det gjøres ingen endringer i forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 4 annet ledd.

Til § 14 Ikrafttredelse

Etter § 14 trer forskriften i kraft én dag etter at Stortinget har fått skriftlig meddelelse om forskriften, med mindre Stortinget har meddelt at forskriften skal oppheves.

Midlertidig forskrift om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19

Fastsatt ved kongelig resolusjon [dato] 2020 med hjemmel i midlertidig lov [dato] [nummer] om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 mv. (koraloven) § 2. Fremmet av Justis- og beredskapsdepartementet.

Kapittel 1. Formål

§ 1 *Formål og virkeområde*

Forskriftens formål er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten ved å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19.

Kapittel 2. Domstolene

§ 2 *Fjernmøter og fjernavhør*

Retten kan beslutte at rettsmøter helt eller delvis skal holdes som fjernmøter og avhør gjennomføres som fjernavhør når det er nødvendig og ubetenkelig. Retten kan beslutte at tolking skal gjennomføres som fjerntolking når det er forsvarlig.

Før retten treffer beslutning om fjernmøter og fjernavhør, skal partene gis anledning til å uttale seg. [I straffesaker bør det særlig legges vekt på sakens karakter og siktedes rettigheter, og siktede skal sikres adgang til fortrolig kommunikasjon med sin forsvarer under møtet.]

Beslutning om fjernmøte eller fjernavhør etter denne bestemmelsen kan ikke ankes [eller brukes som ankegrunn].

§ 3 *Skriftlig behandling av spørsmål om fengslingsforlengelse mv.*

Når det er forsvarlig, kan retten behandle en sak skriftlig dersom fjernmøte eller fjernavhør ikke lar seg gjennomføre eller er uforholdsmessig byrdefullt, og saken gjelder

a) spørsmål om fortsatt varetektsfengsling etter straffeprosessloven § 184, jf. § 185, med mindre det har gått 90 dager siden forrige gang fengslingsspørsmålet ble avgjort på grunnlag av ordinært rettsmøte eller fjernmøte,

b) opprettholdelse av besøksforbud, unntatt sak om besøksforbud i eget hjem, jf. straffeprosessloven § 222 a, eller

c) opprettholdelse av midlertidig tilbakekall av førerrett og beslag av førerkort, jf. vegtrafikkloven § 33 nr. 3.

Beslutning om skriftlig behandling etter denne bestemmelsen kan ikke ankes.

§ 4 *Skriftlig behandling av begrenset anke til lagmannsretten over dom i straffesak*

Når anke over dom til lagmannsretten ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, kan retten etter å ha hørt partene beslutte at saken skal behandles skriftlig, såfremt det er forsvarlig.

Retten kan ikke uten partenes samtykke beslutte skriftlig behandling etter første ledd når

- a) smittefare i tilstrekkelig grad kan avhjelpest ved bruk av fjernmøte eller fjernavhør, med mindre det ikke lar seg gjennomføre eller medfører ulemper som ikke står i et rimelig forhold til den betydning muntlig behandling har i saken, eller
- b) anken gjelder avgjørelse om straff eller rettsfølge som nevnt i straffeprosessloven § 2 første ledd for lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år.

Straffeprosessloven § 333 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende for saker som behandles skriftlig etter bestemmelsen her.

Beslutning om skriftlig behandling etter denne bestemmelsen kan ikke ankes.

§ 5 Skriftlig behandling av anke til Høyesterett over dom i straffesak

Høyesteretts ankeutvalg kan bestemme at anke over dom i straffesak skal behandles skriftlig når sakens spørsmål egner seg for det, og skriftlig behandling er forsvarlig.

Partene skal etter beslutningen inngi skriftlige innlegg, som sammen med det som fremkommer ved eventuelt rettsmøte etter tredje ledd, utgjør avgjørelsesgrunlaget i saken. De skal hver inngi minst ett innlegg, men har adgang til å inngi to.

Retten kan bestemme at det etter de skriftlige innleggene skal holdes et rettsmøte til muntlig behandling av ett eller flere enkeltspørsmål i saken. Når det holdes rettsmøte etter de skriftlige innleggene, gjelder de alminnelige reglene for muntlig ankebehandling så langt de passer.

§ 6 Midlertidige signaturløsninger

Ved krav om undertegning av rettslige avgjørelser i tvisteloven og straffeprosessloven er det likestilt med undertegning at et bilde av et underskrevet dokument med avgjørelsens slutning er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem.

Undertegning som skjer ved benyttelse av en betryggende løsning for elektronisk signatur bestemt av Domstoladministrasjonen er også likestilt med undertegning når det stilles krav om dette i tvisteloven eller straffeprosessloven.

§ 7 Midlertidige løsninger for avsigelse av rettslige avgjørelser i saker med flere dommere

Rettslige avgjørelser etter tvisteloven og straffeprosessloven kan avsies skriftlig ved at

a) alle rettens medlemmer undertegner på likelydende dokumenter med signaturløsning etter § 6 annet ledd. Avgjørelsen er avsagt når likelydende dokumenter er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem, eller

b) alle rettens medlemmer underskriver på likelydende dokumenter med avgjørelsens slutning, som registreres i domstolenes saksbehandlingssystem. Rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker, underskriver til slutt. Avgjørelsen anses avsagt skriftlig når likelydende, undertegnede dokumenter fra alle dommerne er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem.

Dersom det av tekniske eller praktiske hensyn ikke lar seg gjøre å benytte midlertidig signaturløsning for alle rettens medlemmer etter første ledd bokstav a eller b, kan avgjørelsen undertegnes i samsvar med § 6 første eller annet ledd av rettens leder eller en fagdommer denne utpeker. Samme dommer skal bekrefte skriftlig at rettens øvrige medlemmer har godkjent avgjørelsens innhold. Avgjørelsen anses avsagt når et bilde av dokument med slutningen og bekreftelsen med dommerens underskrift er registrert i domstolenes saksbehandlingssystem.

§ 8 Rådslagning og avsigelse av dom ved fjernmøte

Når det avholdes rådslagning med meddommere, kan dette skje i fjernmøte.

Et rettsmøte for å avsi dom etter krav fra en dommer etter straffeprosessloven § 43 første ledd femte punktum kan avholdes som fjernmøte.

§ 9 Undertegning av rettsboken

Rettsboken kan undertegnes etter reglene om midlertidige signaturløsninger i § 6.

Rettsbok over forhandlinger i saker etter straffeprosessloven anses undertegnet når den er underskrevet av rettens leder eller en fagdommer som denne utpeker, som etter godkjenning fra rettens øvrige medlemmer bekrefter dette sammen med sin signatur.

§ 10 Midlertidig løsning for inngåelse av rettsforlik

Rettsforlik kan undertegnes ved at partene eller partenes prosessfullmektig og rettens medlemmer underskriver på likelydende dokumenter med rettsforliket, og bilde av de likelydende dokumentene med underskrift registreres i domstolenes saksbehandlingssystem. Rettens leder underskriver til slutt.

Kapittel 3. Politiet og påtalemyndigheten

§ 11 Unntak fra krav om underskrift for beslutning om påtaleunntatelse

En beslutning om påtaleunntatelse kan treffes uten underskrift når utbruddet av Covid-19 gjør det byrdefullt for rette vedkommende i påtalemyndigheten å underskrive for hånd. Det skal så vidt mulig sikres notoritet på annen måte.

Unntaket opphører å gjelde når det foreligger en teknisk løsning som sikrer tilstrekkelig notoritet for elektronisk signatur, jf. straffeprosessloven § 4 b.

Kapittel 4. Internasjonalt rettslig samarbeid

§ 12 Krav til utleveringsbegjæring fra fremmed stat

Begjæring om utlevering kan fremsendes ved bruk av elektronisk kommunikasjonsmiddel til kompetent norsk myndighet, såfremt original utleveringsbegjæring ettersendes per post så snart det er mulig.

Ved begjæring om utlevering til rettsforfølgning vedlegges kopi av pågripelsesbeslutningen eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning og som forutsetter at det er skjellig grunn til mistanke mot vedkommende for den straffbare handling.

Ved begjæring om utlevering til fullbyrding av dom vedlegges kopi av den fallende dom.

§ 13 Elektronisk fremsendelse av rettsanmodninger fra utlandet

En rettsanmodning fra fremmed stat kan fremsendes ved bruk av telefaks, e-post eller andre elektroniske kommunikasjonsmidler. Rettsanmodninger fra land som ikke deltar i Schengen-samarbeidet eller er medlem av EU, skal ettersendes per post så snart det er mulig.

Kapittel 5. Ikrafttredelse

§ 14 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft én dag etter at Stortinget har fått skriftlig meddelelse om forskriften, med mindre Stortinget har meddelt at forskriften skal oppheves.